

İstanbul Barosu'ndan 'Tek Tip Elbise' açıklaması

İstanbul Barosu: Tek Tip Elbise; Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme İlkesine Aykırıdır

Devam eden FETÖ yargılamaları sırasında, bir sanığın duruşmaya “mesaj veren” bir giysi ile gelmiş olması nedeniyle, tüm sanıkların duruşmalara “tek tip elbise” ile getirilmeleri, tartışma konusu olmaktadır.

Bu tartışma Sayın Cumhurbaşkanı tarafından, Guantanamo yargılamaları örnek gösterilerek başlatılmıştı.

Yetkili kişilerce yapılan açıklamalardan, Adalet Bakanlığının bu bağlamda bir çalışma yapmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Son sözümlü baştan söyleyebiliriz ki; **bu uygulama “masumiyet karinesi” ve “lekelenmeme” ilkesine aykırılık teşkil eden bir uygulama olacaktır.**

Guantanamo örneği ise, “hukuk algısı ile” tartışılacak bir konu değildir. Hukukla ilgisinin bulunmadığı için Küba toprakları içinde, ayrı bir hukuk(suzluk) uygulanmasına olanak sağlayan alanda gerçekleştirilmiştir.

Oysa bizim yargılama mekanizmamız içinde, Yargıç/Mahkeme Başkanının çok geniş bir yetkisi bulunmaktadır. Bu yetkinin kullanılması suretiyle, “tek tip elbise” ile amaçlanan bütün düzenlemelerin yapılabilmesi olasıdır. Uygulamanın yapıldığı ülkelerde, tek tip elbise ile sağlanan başka bir olanak tesbit edilmemiştir.

Endişe duyarız ki, bir sanığın, infial uyandıran bu giysisi nedeniyle, üstelik Mahkemece gereken yapılmışken, duyulan bu tepkiyi, yeni ve genel bir uygulamaya dönüştürmek, çok başka sakıncaların da davet edilmesine neden olacaktır.

Evrensel hukukun genel kabule ulaştırdığı ve bu bağlamda hukukun çağdaşlığının ölçütü kabul edilen “**masumiyet karinesi**”, hukuk devleti iddiası taşıyan bir ülkenin konumunu gösteren en önemli ilkelerden birisidir. Mecelle'nin bile “**beraet-i zimmet asıldır**” diyerek ifade ettiği bu ilkenin ihlali, çok ciddi sonuçlar doğuracaktır. **Bir hukuk devletinde, suçluluğumahkeme kararı ile sabit görülmeden şüpheli ya da sanığı hükümlü yerine koymak gibi, bir kimseye - bir erk sahibine- verilmiş yetki olamaz.**

Şüpheli ve sanığın maddi ve manevi varlığı da, kim ya da ne yapmış olduğuna bakılmaksızın insan ve yurttaş olan herkes gibi Anayasa'nın 17. maddesindeki hakkın korunması altındadır. Bu bakımdan Anayasa'nın 38. maddesine göre “suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz” cümlesiyle ifade edilen masumiyet karinesinin sonucu olan ve şüpheliye/sanığa suçlu muamelesi yapılarak onu toplum önünde suçlu konumuna koyacak her türlü tutumdan kaçınmak anlamına gelen “lekelenmeme” hakkının, AİHM tarafından “**adil**

yargılanma hakkı” çerçevesinde görülmekte ve değerlendirilmekte olması, ayrıca ciddiyetle önemsenmelidir. Hiç kuşkusuz bir hukuk devletinde ceza yargılaması yapmanın ve cezalandırmanın amacı şüpheli ve sanığı toplum nezdinde aşağılamak, tahkir etmek değildir. Suçluluğu mahkeme kararı ile sabit görülmeden kişinin suçlu sayılamayacağı ilkesi ve bunun sonucu olan lekelenmeme hakkı, hem hukuksal hem de toplumsal açıdan şüpheli ve sanığın yargısız infazına da engel olmayı zorunlu kılar.

Evrensel hukuk, “sanık” kavramını, özgürlüğü sınırlanmış olmasına karşın, “hükümlü” gibi tanımlamaz. Sanık, bir “tedbir” olarak cezaevindedir. Onun özgürlüğünü kısıtlayan “devlet”, aynı zamanda her alanda ona sahip çıkmak durumundadır. Cezaevi koşullarının tartışma konusu olmasının temel nedenlerinden birisi de budur.

Mevzuatımızda, “tek tip elbise” düzenlemesine olanak sağlayan ve/veya yasaklayan bir hükmün olmaması, dayanak hüküm açısından avantajlı görülmemelidir. Askeri Ceza Yargılamasında (siyah gömlek/gri pantolon) 1998-2010 arasında uygulanan ve daha sonra kaldırılan bir uygulamanın yeniden devreye sokulması, **“hukuki ihtiyaç”** değil, hukuk eliyle **“siyasal ihtiyacın giderilmesi”** anlamına gelecektir. Adliyeler, bu tür ihtiyaçların giderileceği mekanlar olmamalıdır.

Kaldı ki, Avrupa Konseyi de, aldığı kararlarında, üye ülkelerin “tek tip elbise” tercihinde bulunmamalarını tavsiye edeceğini açıkça vurgulamıştır. **AİHM kararları ile de somutlanan bu bakış açısı, giydirilmesi talimatı verilen elbise ile temin edilmek istenen yararı çok aşan sonuçlar ifade edecektir.**

İstanbul Barosu olarak, adil yargılanmanın “olağanüstü” önemine işaret etmeyi, mevcudiyetimizin nedeni sayarız. Geçmişte, FETÖ ürünü yapılanmaların kendisinden hukuku esirgediği bir kurumsallık olarak, onlardan hukukun esirgenmemesi gereğine ilişkin yaklaşımlarımızın, başkalarına adil yargılanma ilkesini anımsatmasını diliyoruz. **Çünkü biz, “gerçek suçluların” saptanarak, “cezalandırılmasını” talep ediyoruz.** Adil yargılanma ilkesi uygulanmadan gerçekleşmesi olanağı bulunmayan bu talep, günlük tatminlerin gölgesinde ve politik algı oluşumları içinde sağlanamayacaktır. Siyasal saiklerin gölgesinde oluşturulan hukuksal düzenlemeler, bir de hukuksal öz taşımak yerine, **“talimatın ifası”** niteliği taşırsa, bir süre sonra duvara çarpacaktır. Kaygımız budur.

Bize göre; KHK ile getirilen cezaevi görüşmelerinden, tek tip elbiseye kadar uzanan bu süreç, evrensel hukuk bağlamında içinde sakladığı temel kavramlar itibariyle, son derece “acemice” yönetilmektedir. Hukukçu olmayanların “infialini” anlamak zor değildir. Zor olan, adında “Adalet” taşıyan Bakanlığın, bu krizin yönetimini, “geleceği biçimlendirecek ve öngörecektir” şeklinde” yapabilmesidir. Bu öngörüde, hukukun evrensel ilkeleri ve bunu yorumlayan AİHM kararları, **olağanüstü** önemli olacaktır.

Aksi takdirde Adalet Bakanlığı; siyasal saiklerle giriştiği popülist uygulamaların, gelecekte “**ihlal**” olarak dönmesine neden olan kurumsallık olarak anılacaktır.

İSTANBUL BAROSU BAŐKANLIđI